

TERMÍN: 13.12.2020

xx37320xx
Recenzia B
Pavol Weiss
pweiss@ustavturizmu.sk
<i>Prosím nezasahujte do tejto tabuľky</i>

RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Pavol Weiss, Ústav turizmu, s.r.o.**NÁZOV MATERIÁLU: **Potrebujeme (prilákať) zahraničných turistov?**TYP VÝSTUPU*[1]: **Komentár**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo dopravy a výstavby SR - Inštitút dopravnej politiky**AUTORI/KY: **Anton Preťo;**

SPOLUAUTORI/KY: - - ; - - ; - - ; - -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **1****PRIPOMIENKY:**

P.č	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Strana 1 Odsek 1	V odseku sa konštatuje, že najvýraznejšie zasiahnutým odvetvím sú „Ubytovacie a reštauračné služby“, obdobne sú však postihnuté aj služby CK a CA (79), <u>športové, zábavné a rekreačné služby (93)</u> .	Aj keď tieto ďalšie služby realizujú menšie objemy výkonov a teda majú aj nižší podiel na HDP v porovnaní s ubytovacími a službami verejného komerčného stravovania, miera ich postihnutia pandémiou je rovnako silná. Navyše podiel týchto služieb na	Čiastočne akceptované. Akceptujeme, že odvetvie CK a CA je tiež výrazne zasiahnuté, najmä však znížením dopytu po ich službách. Rast ich podielu na výdavkoch

			výdavkoch zahraničných turistov bude rásť, ak náš turizmus sa bude svojimi výkonmi približovať ku krajinám s vyspelým turizmom.	zahraničných turistov je však otáznym vzhľadom na meniaci sa trend smerom ku cestovaniu „na vlastnú päsť“.
2	Strana 1 Odsek 2	Lepší ukazovateľ ako počet osôb/turistov je počet prenocovaní.	Počet prenocovaní viac vypovedá o výkonoch ubytovacích zariadení a má aj bližšie k hodnotovému ukazovateľu tržieb. Analýza I – O je založená na hodnotových ukazovateľoch.	Akceptované. Informácia o vývoji prenocovaní bola doplnená do textu. Vývoj počtu prenocovaní kopíruje vývoj počtu zahraničných turistov v SR.
3	Strana 2 Odsek 3 (BOX 1)	V odvetví „Preprava a skladovanie“ výkony súvisiace s cestovným ruchom tvoria len malú časť výkonov. Je treba na to doplnujúcou - vysvetľujúcou poznámkou upozorniť, lebo v dôsledku toho prichádza k najväčšiemu skresleniu výsledkov analýzy. Čitateľ by mal poznať skutočný obraz ako aj dôvody skreslenia.	Viem, že autori použili metodiku OECD a ich analýza je postavená na „tvrdých“ dátach. Skreslenie je však veľmi veľké, vysoko nadhodnotený počet pracujúcich v turizme 23%, pričom priemer za krajiny EÚ dosahuje cca 10%, na Slovensku je pod týmto priemerom. V samotnej analýze autori v poznámke ⁵ pod čiarou uvádzajú údaj z TSA CR od ŠÚ SR vo výške 7,5%.	Akceptované. Text bol upravený pre lepšiu výpovednú hodnotu spolu s doplnením informácie a nadhodnotení priamo do textu.
4	Strana 3 Odsek 2	Navrhujem doplniť, že nižšia PP je pre služby CR vlastná a prirodzená, nie je prejavom jeho zaostávania. Vysoká spotreba živej práce je predpokladom	Táto aj niektoré ďalšie moje pripomienky idú nad rámec samotnej I-O analýzy, ale domnievam sa, že je vhodné túto analýzu doplniť aj o širší kontext a poskytnúť tak	PP v CR je v porovnaní s inými službami v ekonomike na nižšej úrovni, rovnako je však na

		vysokej kvality „osobných“ služieb. Prednosťou vysokej potreby živej práce je fakt, že turizmus predstavuje aj do budúcnosti významný zdroj zamestnanosti.	jej užívateľovi komplexnejší obraz situácie v turizme.	nižšej úrovni aj v porovnaní s krajinami, kde najmä v odvetví 55-56 dosahuje veľmi nízke hodnoty spomedzi krajín EÚ.
5	Strana 3 Odsek 3	Pripomienka, resp. otázka k metodike. Myslím, si že namiesto „odmeny zamestnancov (platy zamestnancov)“ by malo ísť o osobné náklady, čiže hrubá mzda + odvody. Prosím, overte to.	Pridanú hodnotu by mala tvoriť celková cena práce nielen platy/mzdy zamestnancov, okrem iných položiek samozrejme.	Neakceptované. Ukazovateľ odmeny zamestnancov obsahuje aj sociálne odvody odvádzané zamestnávateľom.
6	Strana 4 Odsek 2 – text v ľavom stĺpci	Správne by malo byť: Ubyt. a rešt. priamo zamestnávajú 42 osôb na milión produkcie, nepriamo 8, celkovo 50.	Nechcem pripomienky smerovať k formálnej stránke, ale z pôvodného textu sa môže zdať, že 42 priamo a 50 nepriamo, čiže celkom 92, čo mení zmysel – obsahovú stránku.	Akceptované. Text upravený v zmysle pripomienky.
7	Strana 4 Odsek 3	Namiesto „zahraničného turizmu“ použiť zahraničný príjazdový alebo príchodový turizmus.	Zahraničný turizmus má dve súčasti príjazdový a výjazdový turizmus. Výjazdový turizmus má opačné ekonomické účinky v porovnaní s príjazdovým, tieto účinky majú charakter importu.	Akceptované. Informácia, že ide o zahraničný príjazdový turizmus, bola doplnená do textu.
8	Strana 4 Odsek 5	Navrhujem doplniť (napr. poznámkou pod čiarou) niektoré výhody nákupov	Aj tieto veci sú nad rámec vlastnej I-O analýzy, ale dokresľujú ďalšie prednosti	Akceptované.

		zahraničných turistov v porovnaní s exportom tovarov, ako napr. že nie sú potrebné poistenia exportu, odpadajú dopravné náklady exportéra/predajcu (obvykle FOB), nie sú tu kurzové riziká ako pri exporte mimo eurozónu, atď.	príjazdového turizmu okrem tých, ktoré kvantifikuje I-O analýza.	Informácia bola doplnená to textu.
9	Strana 5 Odsek 2	Namiesto výrazu „nerezidenti“ používať tu aj v iných častiach dokumentu termín „zahraniční turisti“.	Nerezidenti zahŕňajú aj cudzincov dlhodobo pracujúcich na Slovensku, pracovníkov diplomatických zastúpení, atď., ktorí nie sú súčasťou turizmu a spravidla nevyužívajú ubytovacie služby a v menšom rozsahu aj ostatné služby CR.	Čiastočne akceptované. Pojem nerezidenti, resp. zahraniční turisti v ponímaní materiálu ako aj obmedzenia sú vysvetlené v boxe 3.
10				

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Hlavnou prednosťou vypracovanej I-O analýzy príjazdového turizmu Slovenska je skutočnosť, že poskytuje kvantifikáciu efektov turizmu z národohospodárskeho pohľadu a umožňuje ich porovnanie s efektmi iných odvetví. Výsledky analýzy, že turizmus (jeho čiastkové odvetvia zahrnuté v analýze) produkujú viac pridanej hodnoty v porovnaní s ostatnými odvetviami a navyše z veľkej časti domácej pridanej hodnoty, má reálnu argumentačnú silu pre úvahy o rozvoji turizmu v našej krajine. Táto argumentácia je neporovnateľne silnejšia ako čisto verbálne zdôvodňovanie významu turizmu pre ekonomiku Slovenska a jeho regiónov.

Pri analýze bola použitá metodika OECD. To umožňuje aj porovnanie obdobných I-O analýz za iné krajiny (osobitne s vyspelým CR), čo by umožnilo identifikovať najväčšie rezervy pre zvýšenie ekonomických prínosov nášho príjazdového turizmu. K dispozícii by tak boli dva druhy porovnania – s inými odvetviami našej ekonomiky a so zahraničným príjazdovým turizmom iných krajín.

Výsledky analýzy otvárajú aj ďalšie otázky, a to osobitne potrebu analyzovať príčiny identifikovanej a kvantifikovanej situácie – v pozitívnom aj negatívnom zmysle, osobitne z pohľadu tvorby podkladov pre rozhodovanie a usmerňovanie rozvojových aktivít v turizme a ich podporných opatrení.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.